

Porkoláb Imre ezredes:

AZ IRREGULÁRIS HADVISELÉS ADAPTÁCIÓJA ÉS MŰKÖDÉSI MECHANIZMUSA

ÖSSZEFOGLALÓ: A tanulmány azt vizsgálja, hogy az új (vagy újonnan ismét szerepet kapó) irreguláris szereplők milyen hatással lehetnek a hadviselésre, milyen módszerek alkalmazásával kerülhetnek újra előtérbe, majd irányultságuk és céljaik szerint kategorizálja ezeket a szereplőket. A szerző arra hívja fel a figyelmet, hogy az irreguláris szervezetek céljai között nem csupán azokra kell odafigyelni, amelyek egy adott államhatalommal szemben a hatalomátvételre törekednek, hanem azokra is, amelyek folyamatos káosz fenntartásával próbálnak társadalmi egyenlőtlenséget előidézni.

KULCSSZAVAK: irreguláris, hibrid hadviselés, gerilla, terrorizmus

Manapság az egyre komplexebbnek tűnő környezetben csak akkor vagyunk képesek igazán sikeresek maradni, ha folyamatosan nyomon követjük és feltérképezzük a megélt helyzetek kontextusát. Nincs ez másként a hadviselés terén sem, így ebben a dolgozatban arra szeretnék rávilágítani, hogy egy, a rezilienciát (a kihívásokhoz való pozitív alkalmazkodás képességét) központi elemként kezelő védelmi stratégiának milyen változásokkal kell szembenéznie napjainkban.

Különösebb vizsgálódás nélkül megállapítható, hogy a hadviselés alapelvei ugyan alapvetően nem módosultak, de a környezet¹ az utóbbi időben jelentősen megváltozott. A környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolták bizonyos csoportok viselkedését és lehetőségeit. Az irreguláris csoportok fentiekhez adaptálódott struktúrája napjainkban lehetővé teszi, hogy egyre hatékonyabban felvegyék a harcot az állami szervekkel, és folyamatosan új kihívásokat teremtsenek. Egy rendkívül innovatív jelenséggel állunk szemben, amely azt eredményezi, hogy átgondoljuk az államhatalmak által alkalmazott biztonsági stratégiát, a jelenleg meglévő szervezeti struktúrákat, illetve a döntéshozatali folyamatokat.

A fenti folyamatok felismerésének eredményeként a téma a NATO walesi csúcstalálkozójának az egyik központi elemeként került elő. Miközben a NATO szervezete kiemelt figyelmet fordít ezekre a kérdésekre, a tagállamok is elgondolkodnak a hagyományos katonai erő fejlesztésén, hatékonyabb alkalmazásán, ami szinte minden bizonnyal újabb képességfejlesztéseket és a jelenleg ismert hadviselési elvek további adaptációját eredményezi majd.

Írásomban megvizsgálom, hogy az új (vagy újonnan ismét szerepet kapó) irreguláris szereplők milyen hatással lehetnek a hadviselésre, milyen módszerek alkalmazásával kerülhetnek újra előtérbe, továbbá kísérletet teszek arra, hogy irányultságuk és céljaik szerint kategorizáljam ezeket a szereplőket. Arra hívom fel a figyelmet, hogy az irreguláris szervezetek céljai között nem csupán azokra kell odafigyelni, amelyek egy adott államhatalommal szemben a hatalomátvételre törekednek, hanem azokra is, amelyek folyamatos káosz fenntartásával próbálnak társadalmi egyenlőtlenséget teremteni.

¹ Például technológiák miniatürizálódása és elterjedése, kibertér intenzív használata.

IRREGULÁRIS SZERVEZETEK FELOSZTÁSA CÉLJAIK SZERINT: KÁOSZ VAGY HATALOMÁTVÉTEL?

Az irreguláris hadviselés a kisméretű kötelékek leleményes módon történő alkalmazásával nagyon sokat fejlődött az évszázadok folyamán (Arquilla 2013), egyre hatékonyabban felvéve a harcot a hagyományos hadviselést folytató államhatalmi szervezetekkel szemben. Az irreguláris szervezetek hatékonysága azért növekszik, mert a technológiai fejlődésnek köszönhetően a hadviselés költségei egyre csökkennek (vagyis egyre kevesebb ráfordítással lehet komoly veszteségeket okozni), illetve az információs technológia fejlettségének köszönhetően egyre könnyebb hálózatokat szervezni, amelyek egy ideológia gyors elterjedését és egy nehezen lekövethető, szinte elpusztíthatatlan szervezeti forma létrejöttét eredményezik. Éppen ezért vannak olyan irreguláris csoportok, amelyek egyre kiemeltebb szerepet kapnak a hadszíntereken. Az irreguláris hadviselés legismertebb formái a terrorizmus és a gerilla-hadviselés, de napjainkban egyre kiemeltebb szerepet kapnak a félkatonai szervezetek, a magánhadseregek, illetve a bűnszervezetek is.

Ezek a szervezetek eltérő célokkal rendelkezhetnek. Vannak közöttük olyanok is, amelyek a jelenlegi államhatalmi berendezkedés megtartását segítik elő. Mivel tanulmányomban az államhatalmi berendezkedésre és a nemzetközi biztonságra veszélyt jelentő szervezetekkel foglalkozom, azokat alapvetően két kategóriába osztom:

- az államhatalom megdöntésével hatalomátvitelre törő szervezetek;
- államhatalmi babérokra nem pályázó, de folyamatos egyensúlytalanság (káosz) fenntartására törekedő szervezetek.

A terrorizmust az irreguláris hadviselés egyik formájának és a politikai akaratervényesítés egyik szélsőséges eszközének tekintem. Bár a terrorizmus fogalmának meghatározása nem képezi ennek az írásnak a tárgyát, érdemes megemlíteni a Lindeni Egyetem két kutatójának tanulmányát, amelyben a terrorizmus 109 hivatalos és tudományos fogalmát vizsgálták meg (Schmidt–Jongman 1988). Ők arra a következtetésre jutottak, hogy a fogalomalkotás során azok alkotóinak 83,5%-a használta az *erőszak*, 65%-a a *politikai célok* kifejezést, valamint 51%-a hangsúlyozta a *félelemkeltés* összetevőt. Csupán a fogalmak 17,5%-a tartalmazta a *civilek*, a *nem kombattánsok*, a *semlegesek* vagy a *kívülrállók* kifejezéseket. Éppen ezért a terrorizmust ebben a tanulmányban olyan jelenségként értelmezem, amely „előre eltervezett, átgondolt erőszakot alkalmaz (vagy kilátásba helyezi annak alkalmazását) abból a célból, hogy félelmet keltsen egy kiszemelt lakossági rétegben, ezen keresztül a terroristák számára kedvező válaszlépések megtételére kényszerítve a szemben álló kormányt”. A terrorizmus legnagyobb veszélye, hogy a második célt képes hatékonyan támogatni.

A nemzetközi terrorszervezetek által elkövetett atrocitások és terrorcselekmények talán a legközismertebb megnyilvánulásai annak, mikor egy irreguláris szervezet harcot folytat és káoszt okoz. Ezek a terrorcselekmények sok esetben nem közvetlenül az államhatalom ellen irányulnak, hanem más csoportok (irreguláris vagy civil szervezetek) a célpontjaik. Ennek ellenére közvetve az államhatalom legitimitását kérdőjelezi meg, mivel kiveszik a jogszerű erőszak monopóliumát az állam kezéből.

A gerillatevékenységet folytató szervezetek jellemzője, hogy az éppen hatalmon lévő államhatalom megdöntésére és hatalomátvitelre törekednek. A gerillaharcról és a gerilla-ellenes tevékenységekről a közelmúltban tömegével jelentek meg cikkek és tanulmányok, éppen ezért cikkemben arra hívom fel a figyelmet, hogy milyen szerepet játszik az irreguláris hadviselést folytató fél az első cél megvalósításában.

A kutatási adatok azt támasztják alá (Boot 2013, 569), hogy az irreguláris hadviselés legtöbbet kutatott formája – a gerilla-hadviselés – az esetek közel felében ért csak el sikert az

erőforrásfölényben lévő államhatalommal szemben, és legtöbbször bizonyos előfeltételeknek² kellett teljesülniük ahhoz, hogy a gerillák sikeresek lehessenek. Az irreguláris hadviselésre az elmúlt ötven évben a folyamatos adaptáció volt jellemző, és számos környezeti tényező változása miatt egyre nagyobb hatásokkal volt képes az érdekérvényesítésre. Egyre gyakrabban alkalmazott, közkedvelt hadviselési formává vált, elsősorban az erőforráshiányban szenvedő szervezetek körében.

A magánhadseregek³ térnyerése a közelmúlt konfliktusaiban szintén hihetetlen méreteket öltött, ez a szervezeti forma újra reneszánszát éli. A zsoldosok már a középkorban is komoly szerepet játszottak a hadviselésben, de a nemzetállamok sorozott hadseregei ezt az „életformát” visszaszorították. A magánhadseregek újbóli megjelenése több okra is visszavezethető. Egyrészt egyre nagyobb igény mutatkozik a biztonságra (mind az egyén, mind pedig nagyobb cégek részéről a szervezet biztonsága iránt). A fellépő úrt maguk által finanszírozott „erőszakszervezettel” igyekeznek lefedni.

A másik nagy terület a hagyományos erők alkalmazása során az egyes funkciók kiszervezéséből adódik. Ezen a területen az Amerikai Egyesült Államok élen jár. A harcolókat támogató és harcbiztosító feladatok területén egyre nagyobb mértékben láthatunk biztonsági cégeket szolgáltatóként. Ezek a vállalkozások később más kaotikus területeken (például katasztrófahelyzetekben) is szerepet vállalhattak. Megfigyelhettük például, ahogy a Blackwater részt vett a Katrina hurrikánt követő rendezésben, biztonsági feladatokat ellátva. Érzékelhető, hogy azokon a területeken, ahol az államhatalom képessége a biztonság garantálására meggyengül, a magánhadseregek teret nyernek.

A magánhadseregek alapján véve támogathatják a legitim államhatalmat, de még ebben a szerepben is okozhatnak konfliktusokat. Erre példa a Blackwater⁴ cég, mely 2007-ben kapott nagy médianyilvánosságot,⁵ amikor alkalmazottai megölték 17 iraki civilt, és további húszat megsebesítettek Bagdadban.⁶

A nemzetközi bünszervezetek szintén egyre szervezettebbek lettek és globális méreteket öltenek. Az MS-13⁷ például nem egy hagyományos, hanem egyes kutatók szerint egy harmadik generációs bünszervezet.⁸ A harmadik generációs szervezetekben már globális szerveződés figyelhető meg a hihetetlenül szofisztikált nemzetközi bűncselekmények támogatására; ők elsősorban a meggyengült állami befolyás alatti területeken próbálnak

² Ilyen előfeltétel a lakosság bizonyos szegmenseinek elégedetlensége, egy hatásos ideológia, amely támogatja a lakosság mozgósítását és felhasználható propagandacélokra, illetve lehetőség szerint külső támogatás és menedékek, amelyek biztosítják a gerillaharc elhúzódó és hosszú ideig fenntartható jellegét.

³ Az eredeti angol kifejezés a magántulajdonban lévő fegyveres szervezetekre a PMC, vagyis Private Military Company.

⁴ A céget 1997-ben Eric Prince alapította, 2009-ben átkeresztelték Xe névre. A cég 2010-es kivásárlását követően egy irányítótestület alatt folytatta tevékenységét, és ezt követően került sor ismét egy átnevezésre: 2011-től Academie néven fut tovább.

⁵ D. Johnston – J. M. Broder: F.B.I. Says Guards Killed 14 Iraqis Without Cause. <http://www.nytimes.com/2007/11/14/world/middleeast/14blackwater.html> (Letöltés időpontja: 2015. 01. 16.)

⁶ Ryan Devereaux: Blackwater guards lose bid to appeal charges in Iraqi civilian shooting case. <http://www.theguardian.com/world/2012/jun/05/blackwater-guards-lose-appeal-iraq-shooting> (Letöltés időpontja: 2015. 01. 16.)

⁷ A Mara Salvatrucha (MS-13) szervezet több mint száz tagját tartóztatták le 2005. március 15-én az FBI emberei egy összehangolt akció keretében. Ez a nagyméretű akció is csak részben volt képes lefedni a szervezetet, melynek taglétszámát tízezer főre becsülik, és csak az Amerikai Egyesült Államok harmincegy államában fejt ki felforgatótevékenységet.

⁸ Max Manwaring: Street Gangs: The New Urban Insurgency. <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub597.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 01. 16.)

folyamatos káoszt fenntartani, befolyást gyakorolva a hatalmon lévő erőkre. Az ENSZ becslése szerint évente 2500 milliárd dollár landol a nemzetközi bünszervezetek zsebében. Ez az erőforrás a rendkívül adaptív és ellenálló szervezeti formával rendelkező csoportok kezében komoly kihívást jelent a legitim államhatalmak számára még akkor is, ha a bünszervezetek nem törekszenek az államhatalom leváltására, és csak annak meggyengítése a céljuk. A nemzetközi bünszervezetek nem akarják átvenni a hatalmat, csupán szeretnének terjeszkedni és zavartalanul folytatni a jövedelmező tevékenységeiket. Éppen ezért egyre inkább megfigyelhető az a folyamat, ahogyan összefonódnak a nemzetközi gerilla- vagy terrorszervezetekkel.

A félkatonai szervezetek felerősödése a huszonegyedik századra szintén nem véletlen. A kínai félkatonai erő például már 2006-ban közel négymillió főt tett ki,⁹ de számos más országban (Törökország, Pakisztán, Irak, Libanon, Oroszország) is találhatunk ilyen szervezeteket. A hivatalosan szervezett csoportokon kívül azonban ott vannak az önállóan szerveződő formációk¹⁰ is, amelyek a legdemokratikusabb országokban (pl. Amerikai Egyesült Államok) is jelen vannak.¹¹ Éppen ezért nem nehéz kikövetkeztetni, hogy ezek a szervezetek (proxiként) szintén felhasználhatóak egy államhatalom megdöntésére, vagy éppen folyamatos zavarkeltésre is.

AZ IRREGULÁRIS HADVISELÉS ADAPTÁCIÓJA

Az *adaptáció* alkalmazkodási folyamatot jelent. E folyamat tulajdonképpen az adott organizmus vagy szervezet illeszkedését szolgálja a megváltozott környezetbe. A hadviselés a történelem folyamán szintén egy adaptációs folyamaton keresztül fejlődött olyanná, ahogy azt jelenleg ismerjük, és alapjában véve két, viszonylag jól elkülöníthető kategóriára volt bontható: hagyományos hadviselésre és irreguláris hadviselésre. Ez a két kategória emberemlékezet óta jelen van a hadviselés történetében. A legitim államhatalmak által előnyben részesített hagyományos hadviselés vált egyeduralkodó legitim kategóriává Vesztfália óta, amikor a nemzetállamok monopolizálták a jogot arra, hogy hadat üzenjenek más entitásoknak. Ez a terület a leginkább kutatott a szakirodalomban is.

Az irreguláris hadviselés a közelmúlt konfliktusainak döntő többségében megjelenik, és egyre komplexebb formát ölt.¹² Kezd központi szerepet játszani, bár még mindig viszonylag elhanyagolt a kutatók körében, és korántsem élvez olyan egyetértést az egyes fogalomkörök elkülönítése, mint a hagyományos hadviselési kategória esetében.

A huszadik század második felében az államok közötti háború kirobbanásának esélye folyamatosan csökkent. Maga a folyamat érthető is, hiszen a globalizálódásnak köszönhetően és a gazdasági interdependenciák eredményeképpen a totális háborúk kirobbantása globális

⁹ Paramilitary Forces of China. http://en.wikipedia.org/wiki/Paramilitary_forces_of_China (Letöltés időpontja: 2015. 01. 16.)

¹⁰ Például a Minutemen elnevezésű félkatonai szervezet a mexikói határ mentén gátolja meg az illegális bevándorlók átjutását.

¹¹ Russell Morse: Mad Max in Borderland – Overnight With the Minutemen. <http://www.alipac.us/f12/mad-max-borderland-overnight-minutemen-15508/> (Letöltés időpontja: 2015. 01. 16.)

¹² Ahogyan azt a közelmúlt legkiemeltebb médianyilvánosságot kapó hadszínterein (Irakban és Afganisztánban) jellemző volt, az aszimmetrikus vagy irreguláris összecsapások során sem egy gerillatevékenységet, hanem több tucat (egy-egy kutatók szerint közel száz) csoport együttes tevékenységét figyelhettük meg. Egy aszimmetrikus konfliktusban tehát napjainkban nem egy egységes haderővel, de még csak nem is egy egységes gerillaerővel szemben kell fellépni, hanem több tucat vagy több száz különböző csoport tevékenységét kell figyelembe venni a stratégia megalkotása során.

gazdasági összeomlást okozhat. Éppen ezért nagyon nehéz a népesség és a nemzetközi közvélemény szemében legitim okot találni egy háború kirobbantásához.

Az egyik tényező tehát, amely hozzájárult az irreguláris hadviselés térnyeréséhez, a közvélemény szerepének felerősödése volt. Az irreguláris hadviselési elveket valló felek rendkívül leleményesnek mutatkoztak abban, hogy a helyi lakosságot és a nemzetközi közvéleményt megnyerjék az ügyüknek, támogatottságot szerezve maguknak. A hagyományos hadviselést képviselő felek mindig lassabban értették meg ennek a tényezőnek a fontosságát, és a lakosságközpontú szemlélet helyett sok esetben továbbra is az ellenségre fókuszálva próbáltak konfliktusokat megoldani.

Ez a szemléletbeli különbség tette lehetővé az irreguláris hadviselést folytató felek számára, hogy egyre jobban összemossák a határvonalakat a gerillaharc és az irreguláris hadviselés egy másik, egyre inkább teret kapó formája, a terrorizmus között. Napjaink konfliktusaiban már csak nagyon nehezen lehet különbséget tenni, és szinte lehetetlenség szétválasztani egy gerillaszervezet, egy nemzetközi bűnszervezet és egy terrorszervezet összefonódásából létrejött integrált irreguláris forma egyes összetevőit.

Az integráció azonban nem állt meg az irreguláris szervezetek összekapcsolódása terén. Viszonylag új trend a hagyományos és az irreguláris kategóriák összekapcsolása. Ez a fajta alkalmazás nem új találmány, hiszen stratégiai szintű koordinációra a múltban is számos példa volt már (Huber 1996), de napjainkban a két forma szinte teljes integrációjának lehetünk szemtanúi, ami egy hibrid hadviselési formát eredményez, melynek eredményeképpen a hagyományos és az irreguláris kategóriákat egymással egy időben, közös cél érdekében, összehangoltan alkalmazzák. Ez újszerű és váratlan kihívások elé állítja azt a felet, melynek egy hibrid haderővel kell szembenéznie.

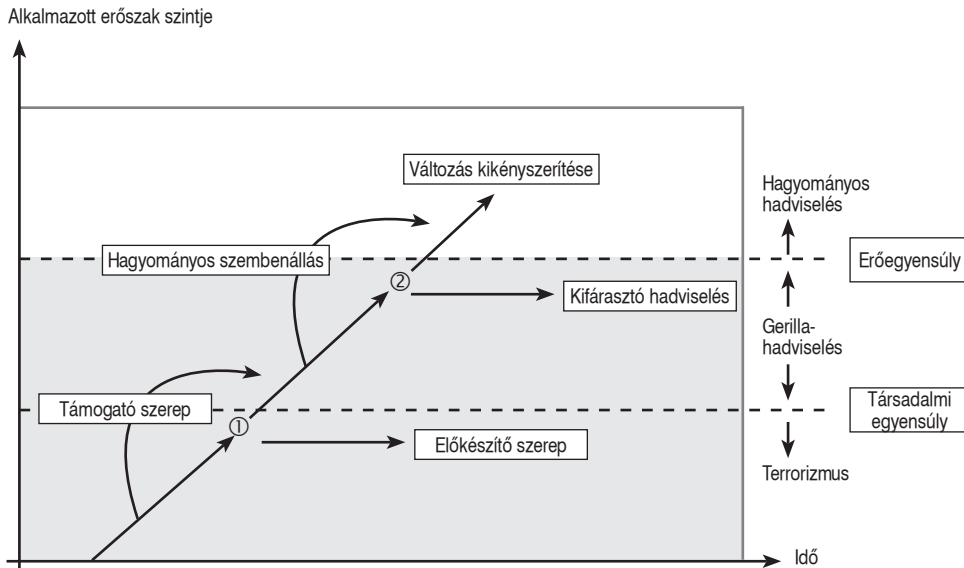
AZ IRREGULÁRIS SZERVEZETEK MŰKÖDÉSI MECHANIZMUSA

Az irreguláris csoportok (a harcművészetek szakavatott mestereihez hasonlóan), arra törekednek, hogy indirekt megközelítési stratégiát alkalmazzanak¹³ annak érdekében, hogy semlegesítsék az ellenfél erőforrásfőlényét. Ahogyan arra írásomban felhívtam a figyelmet, ezt a fajta indirekt megközelítési módszert – az elérendő célok szerint – több csoportba lehet osztani, de alapvetően vagy az államhatalom megdöntésével hatalomátvitelre törnek, vagy pedig folyamatos egyensúlytalanság (káosz) fenntartására törekednek.

Ha egy irreguláris szervezet kellő ideig (és intenzitással) képes fenntartani az egyensúlytalanságot a társadalomban, az idővel elégedetlenséghez és megosztottsághoz vezet. Ennek a stratégiának az alkalmazásával kisméretű irreguláris csoportok is képesek (harcászati szintű támadásokkal) a kiszemelt lakossági réteg vagy szimbolikus célpontok véleményének a formálására, végső soron pedig a hatalmon lévő államhatalom ellehetetlenítésére. Ehhez fejlődési szakaszokon kell keresztülmenniük, melyeket az alábbi ábra mutat be.

Az első szakaszban (amíg az irreguláris szervezetek nem élvezik a lakosság támogatását) csak kisebb méretű, harcászati szintű támadások kivitelezésére képesek. Ebben a stádiumban is képesek azonban károkat okozni, hiszen egy indirekt megközelítési módszert alkalmazva a rendszerek rongálásával (kritikus infrastruktúrák ellen intézett támadásokkal) alááshatják az államhatalom legitimitását és egyensúlytalanságot generálhatnak egy amúgy egyensúlyban lévő társadalomban. A nemzetközi bűnszervezetek tipikusan ebbe a

¹³ A felosztás alapötletének megfogalmazásakor a Huntington-műben (Huntington 1962) ismertett elképzelést vettem alapul (amely a hadviselés intenzitásának különböző szintjeit képviseli), némileg módosítva a szerző eredeti elképzelését, a jelen írásban bemutatott irreguláris formákra adaptálva azt.

1. ábra Az irreguláris szervezetek működési mechanizmusa (Készítette a szerző)

szakaszba sorolhatók, hiszen céljuk a káosz megteremtése és a kaotikus állapotok minél hosszabb ideig történő fenntartása.

A nemzetközi terrorszervezetek legnagyobb veszélye abban rejlik, hogy – nem megfelelő állami válaszlépések esetén – képesek megosztani a közvéleményt és megteremteni a feltételeket ahhoz, hogy (kibővülve) a következő szakaszba lépjenek. Ebben a szakaszban elsősorban az elszigetelt kisebb irreguláris csoportok önálló (összehangolatlan) tevékenysége a jellemző.

Abban az esetben, ha sikerült a társadalmat megosztani, és az irreguláris szervezet által képviselt ideológia egyre több követőre és támogatóra talál az adott ország lakossága, illetve a nemzetközi közvélemény soraiban, egy gerilla típusú hadviselés az indirekt megközelítési stratégia következő szakaszába léphet. A terrorszervezetek és a nemzetközi bünszervezetek tevékenységükkel ebben a szakaszban felgyorsíthatják a gerilla-hadviselés térnyerését. A gerillákkal összefonódva – egyfajta katalizátorként szolgálva – célként tűzhetik ki egy adott államhatalom megdöntését. Ugyanakkor meg kell említeni, hogy érdekellentétek is kialakulhatnak a különböző csoportok között, mivel a különböző szervezetek céljai eltérőek lehetnek a hatalomátvétellel kapcsolatban.

A végső szakaszban az irreguláris csoportok által képviselt gerilla-hadviselés elég teret nyer ahhoz, hogy az erőforráshátrányt ledolgozva felvegye a harcot az államhatalmat képviselő kormányerőkkel és átvegye a politikai hatalmat. A különböző szakaszokat áttekintve az irreguláris szervezetek előkészítő és támogató szerepet játszanak a konfliktusokban.

Előkészítő szerepben a szervezetek legfontosabb jellemzője, hogy olyan környezetben is tudnak tevékenykedni, ahol a hagyományos haderő nem, valamint képesek hosszabb ideig rejtve maradni abban az esetben is, ha nem élvezik a lakosság támogatását. Ebben a szerepben az irreguláris szereplők az erőszakot szórványosan alkalmazva elnyújtott, kifárasztó hadviselést folytatnak, törekedve a tartós káosz fenntartására, a társadalom megosztására.

Támogató szerepben az irreguláris szervezetek képesek felgyorsítani a lakosság kormánytól való elidegenedésének folyamatát, ezzel jelentősen felgyorsíthatják a gerilla-hadviselés fejlődési ütemét. Mint az a bemutatott modellen is látható, az irreguláris szervezetek a két

alapvető módszer egyikét követhetik. Ebben a szerepben a különböző irreguláris szereplők közös célok mentén integráltan alkalmazva növelik az erőszak alkalmazásának szintjét, és ezzel felgyorsítják a gerilla-hadviselés térnyerését.

Az irreguláris szervezetek mindkét esetben tudatában vannak a kormány erőforrásfölnyének. Az államhatalommal szemben folytatott harc során az egyik széleskörűen alkalmazott és hatékony módszer a rendszerek rongálása, vagyis az olyan tevékenységek, amelyekkel a hálózatban működő rendszerekben zavart kelthetnek, jelentős gazdasági kárt okozva ezzel,¹⁴ továbbá alásva a kormányhatalmak biztonságot garantáló funkcióját, legitimitását.

Ezek az akciók szórványosan és hosszú időn keresztül végrehajtva is elérhetik céljaikat, a társadalmi megosztottságot és az elégedetlenséget. A legnagyobb veszélyt a jövőben tehát nemcsak azok az irreguláris szervezetek jelentik, amelyek le szeretnék váltani az államhatalmat, és ennek érdekében fejtenek ki tevékenységet, hanem azok is, amelyek tartós káosz fenntartására törekcsenek, és ezzel folyamatos egyensúlytalanságot gerjesztenek a társadalomban.

Erre példa a Jemen északi részében autonómiára törekvő húsi felkelők csoportja, melynek 2015. januári fegyveres támadása a fővárosban végül az egész vezetés lemondásába torkolt, ami bizonytalanságot okozott. Az egy évtizede nagyobb autonómiáért küzdő és még az elnöki palotát is elfoglalni képes húsi felkelők feltehetően nem tervezik átvenni az ország irányítását. A törzsi szembenállás, az arab tavasz alatt megbuktatott elnök szelleme, a szaúdi–iráni, a szunnita–siita ellentétek háttérben a párizsi gyilkosságokat magára vállaló¹⁵ jemeni al-Kaida¹⁶ húzhat hasznot a bizonytalanságból.

Az ország lényegében egy polgárháború küszöbén egyensúlyoz, és 2015. január közepén robbanásokról, katonákra támadó fegyveresekről érkeztek hírek Áden kikötővárosból, ahol viszont még mindig megmaradt a lemondott elnök támogatása. Miközben a harcok elől több száz család menekült el a fővárosból, a húszik megjelentek az állami tévében is, ahol vezetőjük, Abdel Malek al-Húsi azzal vádolta az ország vezetését, hogy csak saját érdekeiket nézi, miközben Jemen korrupcióba és zsarnokságba süllyed, és egyenes úton halad a teljes összeomlás felé. Szerinte a jemeni vezetés a háttérben nem küzdött a jemeni al-Kaida ellen.

A kialakult helyzetben, ahol a jemeni vezetés nem tudta megvédeni a fővárost, egy kulcsfontosságú szereplő esett ki a terrorizmus elleni küzdelemből. Korábban az Amerikai Egyesült Államok által vezetett koalíció éppen azzal indokolta az Iszlám Állam ellen Irakban és Szíriában tervezett és alkalmazott stratégiát, hogy azt a Jemenben már sikeres módszerre alapozták, vagyis együtt tudtak működni a helyi vezetéssel a terroristák elleni küzdelemben. Jelenleg jó esély van arra, hogy a jemeni al-Kaida kihasználja a káoszt, és

¹⁴ A kritikus infrastruktúrát támadó szabotázsstevékenységek azért veszélyesek, mert (ha komplett rendszereket érintenek) képesek olyan mértékű gondot okozni, amely az állam gazdaságát alapjaiban veszélyezteti, és ezzel alássa a legitimitást. Példának okáért az iraki háborúban egyetlen szabotázsakció, amely az olajkitermelést gátolta, napi 370 ezer hordónyi olaj kiömlését és egy hatalmas fekete tó felgyülemlését okozta. Ez az akció, amely több milliárd dollárnyi veszteséget okozott, a szabotázsstevékenységet végrehajtó szervezetnek csupán néhány száz dollárjába került, így ha gazdasági szemszögből vizsgáljuk a tevékenységet, akkor az akció többzszereses „hasznot” hozott.

¹⁵ Halmos Máté: Ezekből a terrorszervezetektől retteg a világ. http://index.hu/kulfold/2015/01/16/tersorszervezetek_al-kaida_is_boko_haram/ (Letöltés időpontja: 2015. 01. 16.)

¹⁶ A szaúdi és a jemeni ágak egyesítéséből 2009-ben megszületett az Al-Kaida az Arab-félszigeten (Al-Qaeda in the Arabian Peninsula –AQAP), mely többek között a húszik felkelése idején tudta tartósan megvetni a lábát az ország déli részén, amíg a kormányerők figyelme északra irányult. Az azóta az al-Kaida legaktívabb alcsoportjává váló szervezet vezetője Naszer al-Vahisi, Oszáma bin Läden egykori bizalmasa lett. Az akkor és azóta felállított kiképzőtáboraikban sokakat felkészíthettek a nyugati célpontok elleni dzsihadista harcra, ezért a külföldi titkosszolgálatok ezeket az egyik legkomolyabb fenyegetésnek tartották.

sokkal könnyebben állíthat fel új kiképzőtáborokat az országban, és a nyugati országok is nehezebben tudnak fellépni a terrrorszervezet ellen.

ÖSSZEFOGLALÁS

Bár a hadviselés elvei változatlanok, a környezeti tényezők azonban folyamatosan változnak, és ez adaptációra kényszeríti az irreguláris hadviselést folytató szervezeteket. Ennek az adaptációs folyamatnak köszönhetően napjainkra egyre többen képesek hatékonyan fellépni az államhatalmakkal szemben. Az államhatalom nézőpontjából az ellene folytatott irreguláris hadviselés több tekintetben is veszélyes lehet.

Egyrészt az irreguláris szervezetek önállóan is képesek tartós, alacsony szintű folyamatos tevékenységre akkor is, ha nem találnak lakossági támogatottságra. Ezen a szinten a kritikus infrastruktúra ellen intézett támadásokkal (a rendszer rongálásával) egyensúlytalanságot teremtenek a társadalomban, és komoly gazdasági károkat okoznak.

Másrészt az irreguláris szervezetek egy integrált formában tudatosan választhatják az indirekt megközelítési módszert. Az integrált irreguláris szervezetek idővel teret nyerhetnek a kormányerőkkel szemben, egyre inkább élvezve a lakosság támogatását, aminek eredményeként megerősödve, a gerillaharc klasszikus modelljét használva átvehetik a hatalmat.

Ezenfelül az irreguláris szervezetek hibrid formában (irreguláris szervezetek és hagyományos haderő összekapcsolásával), egy közös stratégia részeként, az indirekt megközelítési stratégiát alkalmazva jelentősen hozzájárulhatnak a végső összecsapás feltételeinek megteremtéséhez, a harctevékenységek előkészítéséhez. Ebben az esetben ez az előkészítő munka egészen addig láthatatlan marad, amíg a harctevékenységek meg nem kezdődnek. Itt a reguláris erőt képviselő államhatalom szerepét is tagadják a közvélemény előtt.

Megállapítható, hogy a közeljövő konfliktusai bizonyosan különbözni fognak azoktól, amelyeket megszoktunk, és a változások közepette csak akkor tud egy államhatalom talpon maradni, ha időben észreveszi a (sokszor lappangó) veszélyeket, és megfelelően kalibrált stratégiát alkalmaz azokkal szemben.

A stratégia megalkotásakor figyelembe kell venni, hogy az irreguláris csoportok jó része az államhatalom legitimitásának megerősítésére is alkalmazható, illetve, hogy az egyes irreguláris szervezetek céljai nagymértékben eltérhetnek egymástól. Vagyis az államhatalom részéről a stratégia alkotásakor mindenképpen figyelmet kell fordítani az irreguláris veszélyek időbeni feltérképezésére, az egyes formák (célok szerinti) szétválasztására és a hibrid hadviselési forma (mint saját opció) alkalmazására.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Arquilla, John 2013.: *Insurgents, Raiders and Bandits: How Masters of Irregular Warfare have Shaped Our World*. Ivan R. Dee, Chicago.

Boot, Max 2013.: *Invisible Armies*. Liveright Publishing Corporation, New York.

Campbell, Arthur 1968.: *Guerrillas*. New York, The John Day Company.

Devereaux, Ryan: *Blackwater guards lose bid to appeal charges in Iraqi civilian shooting case*. <http://www.theguardian.com/world/2012/jun/05/blackwater-guards-lose-appeal-iraq-shooting>

Halmos Máté: *Ezektől a terrrorszervezetektől retteg a világ*. http://index.hu/kulfold/2015/01/16/terrorszervezetek_al-kaida_is_boko_haram/

Huber, Thomas 1996.: *Compound Wars: The Fatal Knot*. Fort Leavenworth, KS: Command and General Staff College.

- Huntington, S. P. 1962.: *Guerrilla Warfare in Theory and Practice*. Franklin Mark Osanka szerkesztésében, *Modern Guerrilla Warfare*. New York: The Free Press of Glencoe
- Johnston, D. – Broder, J. M.: *F.B.I. Says Guards Killed 14 Iraqis Without Cause*. <http://www.nytimes.com/2007/11/14/world/middleeast/14blackwater.html>
- Manwaring, Max: *Street Gangs: The New Urban Insurgency*. <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub597.pdf>
- Morse, Russell: *Mad Max in Borderland – Overnight With the Minutemen*. <http://www.alipac.us/f12/mad-max-borderland-overnight-minutemen-15508/>
- Paramilitary Forces of China. http://en.wikipedia.org/wiki/Paramilitary_forces_of_China
- Porkoláb Imre 2005/4.: *Aszimmetrikus hadviselés: ortodox és gerilla hadikultúrák összecsapásai*. Hadtudomány, 125.
- Porkoláb Imre 2014/3.: *A hadviselés adaptációja: harc az emberi elméért*. Hadtudományi Szemle VII. évfolyam, 56–70.
- Schmid, A. P. – Jongman, A. J. 1988.: *Political Terrorism*. Amsterdam, North Holland Publishing Company.

